

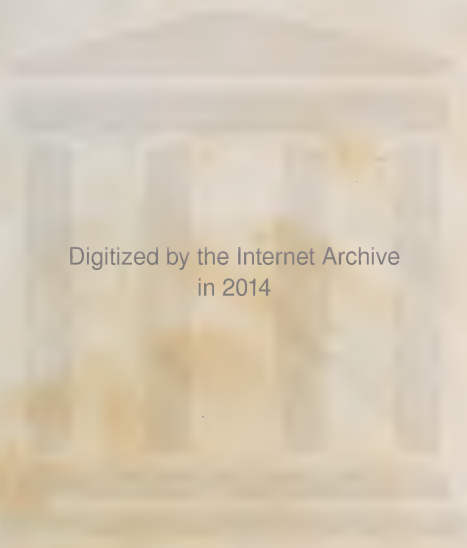
Library

Number

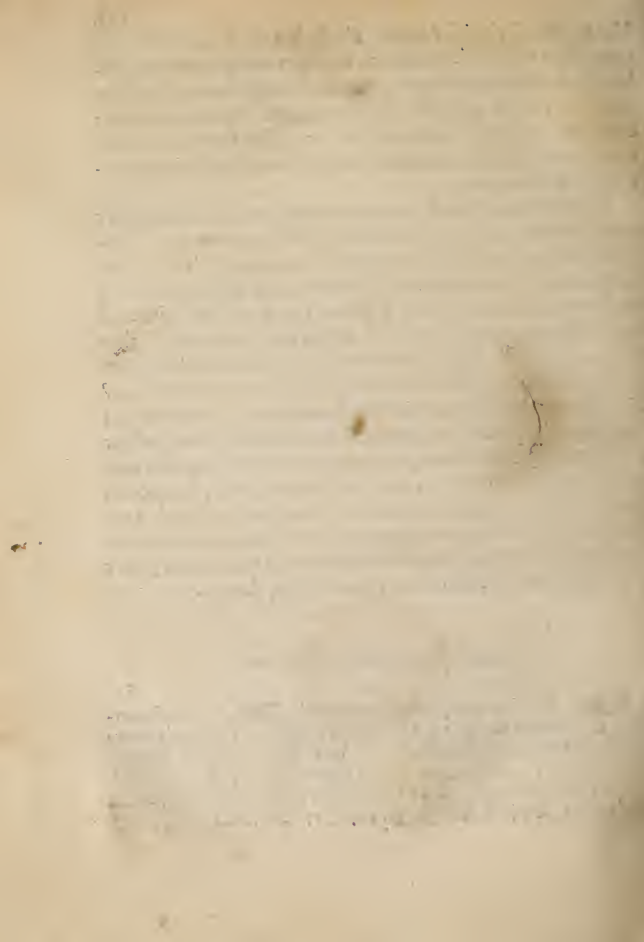
5CC
8341

✓
- Kennonstrant

- Pamphlets v. 27

Digitized by the Internet Archive
in 2014

7
ANTWOORDE

Op

Drie Vraghen/

Dienstich en noodich in dese tijden
van vervolginghen en keligie-twist.

Ghedrukt onder 't K:

Anno 1621.

AN TWORDE

47

De Vragen waer van gehandelt
wordt/ zijn dese.

1.
Off een Christen altijd gehouden is op alle Vraghen des
Magistraets te antwoorden, bysonder daer toe ghedron-
ghen vvordende op den eedt, niet teghenstaende vveyge-
ringe vande beschuldigers diemen mochte vorderen?

2.
Off die ghene, die onder de Christenen verstaen, dat een
Christen hem niet met het syvaert, tot doodinghe van ande-
re, niet en mach behelpen, onder de selve Christenen te
dulden ende te lijden zijn?

3.
Vvat middel datter sy tot vrede off vereeniginghe, onder
alle de verscheyden ghevoelende Christenen.

Antwoorde op Dyle Vragen.

Extract.

Ick kome nu tot uwe vraghen / die ick int korte be-
antwoorden sal/ stellende de breeder verhandelin-
ghe van dies tot u eyghen consideratie.

Dwe eerste Vraghe is.

Off een Christen altijd ghehouden is op alle Vraghen des
Magistraets te antwoorden, bysonder daer toe ghedron-
ghen vordende op den eed, niet teghenstaende vvey-
geringe vande beschuldigers diemen mochte vorderen?

Ick antwoorde (sonder te insisteren op de laet-
ste clause/ dewelcke vol onbillicheyts is/ alsomen
niemand en behoorde syne beschuldigers/ wanneer
hy die vordert te weygeren/ om niet een wyde deure te
openen voor alle achterclappers/ de Rechters selfs mede
van onpartijdicheydt te ontlasten / ende andere goede
consideratien meer) Dat te letten staet op de vraghen
selve. Welcke zijn off rakende puyzlijck policie ende
materie van staet/ of puyzlijck conscientie ende materie
van Religie/ of eyndelijck puyzlijck tot de conscientie
ende Religie behoorende/ worden tot de policie noch-
tans ghetrocken.

De vraghen puyzlijck policie ende materie van staet
raeckende/ sal ick daer laten; want daer op en gaet ey-
ghentlijck uwe vraghe niet. Een goet Christen/ die en
steekt hem niet seer inde policie/ latende die liever in
handen van andere/ of hem daer mede moedende be-
moepen/ sal hem so compozteren/ dat hy geen swarich-

heydt sal hebben te maecten/ om by allen onpartijdi-
gen rekenschap van syn bedrijf te gheben.

Op de vraghen/ puuylijk toucherende consciencie
ende Keligie/ moet een Chyristen altijd bereydt zijn
hem te verantwoorden tegen een yder/ bande hope der
zalicheyt die in hem is. Dordet en is hy oock niet ver-
bonden tot eenige andere ydele/ dwase of strijdtbarende
vraghen/ die hy selfs moet mijden. Daer connen noch
mede honden ende verckens zijn/ vooz welcke Chyristus
verbiedt peerlen ende roosen te stropen.

Belangende nu de vraghen/ die puuylijk consciencie
raeckende/ nochtans tot de policie getrocken worden
(daer op de vraghe eygentliick slaet) als daer zijn dese/
namentliick/ zijn ghevoelen in Keligie anderen te open-
baren; vergaderinghen daer toe te houden/ 'tsp open-
baerlick/ 'tsp heymelick/ des daechs of des nachts/ met
veel off weynich volcx; item collecten te doen tot ael-
moessen ende diergeliicke zaecken/ welcke bande Magi-
straet/ somwijlen verboden worden/ sos segghe ick (son-
der wederom te disputeren/ dat die zaken eyghentliick
uyt haer natuyze consciencie ende Keligie/ ende gheen-
sins policie aen en gaen/ hoewelle misbrypcke souden
connen werden/ ende dan die policie raken; Item dat
gheen Magistraet ter Werelt/ buyten cas van sulcx/
macht heeft 'tselbe te verbieden) dat de vragē daer van/
off andere connen aengaen/ off den ghenen selve die ge-
vraecht wort.

Gaense andere aen/ die doozt antwoorden in merc-
kelijc groot perijckel souden connen comen: so en mach
die ghevraecht wort/ daer op geensins antwoorden son-
der hem te vergriepen teghen de liefde zijns naesten/ die
daer in onschuldich is ende niet quaets gedaen en heeft/
welcke

welcke liefde/ zijnde de ziele van't Chriſtendom/ hy voor alle dinghen moet betrachten.

Ten ware dan dat die ghene die de vraghe aengaet/ om den vragher van merckelijcke ſwaricheyt te bevryden/ dat ſelvs wilde gheſeyt hebben: of oock/ dat de ſwaricheyt ongelijc meerder soude wesen voor den ghenen/ die ghevraecht wort ende weygert/ als voor den ghenen daer't van gevraecht wort/ wannecr hy't ſchoon bekende. By exempel: Dat die ghevraecht wort/ hy weygering van antwoorde/ de doot/ off yet hy nae ſoo ſwaer/ soude moeten aengaen/ om den ghenen van den welcken ghevraecht wort/ te bevryden van een veel minder ſwaricheyt/ als gelt- boete of yet deſghelijcx.

Gaen nu de vraghen aen den ghenen ſelve/ die ghevraecht wort: indien hy ſoo in Godt geſterckt is/ dat hy bereyt is/ ende het ooc van nooden is/ om voor de waerheyt ende gerechticheyt/ den overlact in ſyne goederen/ name off leven te lyden/ ſoo ſal hem wel vry ſtaen op alle vraghen/ ſelvs ſonder ſyne beſchuldigers te vorderen/ te antwoorden/ hoewel hy nochtans dat gheensins gehouden en is te doen/ maer beyde hem geoorloft is/ niet te antwoorden/ ende oock ſyne beſchuldigers te mogen vorderen/ nae't exempel Chriſti ende der Apoſtelen.

Ende en vermach de Magiſtraet dan niemant/ onder den eedt of anders/ daer toe te dwinghen: om hem ſelven off andere (byſonder niet in ſoodanige materie) te beſchuldighen/ zijnde bekend deſe ghemeene regulen. Nemo tenerur acculare ſeipſum. & Leges veſtrae verant delatores eſſe. Dat is; Niemant en is ghehouden ſyn ſelven te beſchuldigen/ ende uwe Wetten verbieden dat ter verclickers ſouden wesen.

Is oock 't ſelve geheel Barbariſch/ Tyranniſch/ 't eygen

ghen werck vande Spaensche Inquisitie/ vooz desert
 noyt hier te Lande ghebryuyckt/ selvs niet ten tijde van
 de Paepsche/ die in veele plaetsen 'tselbe noch niet en ge
 bryuycken; zijnde dat alleen eenen loosen strick/ om de
 teedere consciencien te verstricken/ die van de ghene/ des
 welke de consciencie ruym hebben/ licht gebroken sou
 de werden. Want dese/ soose wat anders onder 'tpre
 tert vande Religie soecken/ sonder vzeelse van achter
 haelt te worden/ sullen alles warse connen/ stoutelijck
 ontkennen: daer d'andere/ die anders niet en soecken/
 dan simpelick haren godtsdienst te oefenen/ hoewelle
 schoon niet en souden conné achterhaelt oft overtuyche
 worden/ moghelick oock van niemanden beschuldiche
 zijn/ op het blote aentuygen vanden Rechter/ om Godt
 niet gheen onwarachtighe verclaringhe te vertoornen/
 souden dooz hare onnosele bekentenissen (hoewel buy
 ten haer schult/ ende alleen om wel ghedaen te hebben)
 in groote swaricheyt connen geraten. Houde daerom
 me alsnoch/ dat het een Christen wel gheoozloft is/ om
 'tselbe te ontgaen/ hem niet verzwijginghe te mogen be
 helpen/ ende gantsch niet verbonden te zijn/ op sooda
 nighe vzaghen te antwoorden.

Wwe

7

Wwe tweede Vrage is.

Off die ghene, die onder de Christenen verstaen, dat een Christen hem met het swaert, tot doodinghe van andere, niet en mach behelpen, onder de selve Christenen te dulden ende te lijden zijn.

A Kesupponerende / dat ghy verstaet van haer te dulden ende te lijden inde Republijcke / als Burgers / antwoorde ick. Die Christenen / zijnde van sulcken ghevoelen als de byaghe medebzenght / ghevoelen daer in of wel ende met Gods woort / off qualick ende teghen Godts woort.

Geboelense wel ende met Godts woort / soo is de byaghe genoeghsaem beantwoort / want daer dan niet aen te twifelen en is. ten ware dat de Christenen professie wilden maken van niet te dulden / die met Gods woort ghevoelen.

Indiense dan noch qualijck ende tegen Gods woort ghevoelen / kan evenwel niet sien / waeromme sy niet te dulden en souden zijn: ten ware dan wederomme / dat de Christenen niemant en wilden dulden / dan die nergens in buyten Godts woort ghevoelden / 'twelck al te onchristelijck soude zijn / daer men zelfs om alderley mis verstant de duldninghe in de kercke niet en behoort te weygheren / ick late staen inde Republijcque.

Want blyvense by dese hare opinie / ende volghense die in hare actien / soo en icker gheen swaricheyt altoos van die luden inde werelt te verwachten. Dwalense / sy dwalen alleen tot haer eyghen ende niet tot yemant anders nadeel / ten upterste soudense meer te beklagen / dan te vervolgen zijn / want het in allen geballe meer in haer

haer een mis'verstanc soude zijn/ met een tederheyt van conscientie/ als wel quaetwillicheyt off boos'heyt.

Septmen dat de Republijcque /waer in tot bescherminghe vande vrome/ straffe (ende dat tot der doot toe) ober de boose gheoeffent moet werden/ met soodaniger lypden gheboelen niet bestaen en kan;

Antwoorde. Dat leet te bedencken soude vallen/ off daer gheen ander bequamer middel en soude zijn tot beschuttinghe vande goede/ als de straffe ober de boose/ iust ter doot. Doch ghenomen men moeste soo verre procederen/ om sulcke Republijcquen/ daer in goede ende boose onder een vermenghet zijn/ te conserveren ende in esse te houden soude dat nochtans onnodich schijnen in soodanighe Republijcke/ daerse alle van soodanighe opinie/ als de vraghe vermeld/ souden wesen/ ten minsten ten aensien van die ghene/ die tot die Republijcque behoorden. Soude boven des noch te besien staen/ offer eenighe Republijcque ergens ter werelt beter daer aen soude wesen als soodanighe/ daer in alle de lidmaten vande selve van sulcken gheboelen souden zijn.

Replieertmen/ datse nimmermeer in een Republijcque alle te samen van dat gheboelen en sullen worden/ off so sy het worden/ datse dan haer selven tot een prope sullen stellen/ om van den eersten/ die maer van buyten kan/ overvallen te worden.

Daer op replieere ick wederomme/ soose het niet allen worden/ dat die ghene/ die't niet en worden/ onder malkanderen ordze sullen connen stellen/ om soodanighe straffe ober de boose/ als haer tot bescherminge vande vrome nodich ende raedtsaem duncken sal te oeffenen/ sonder dat sy daer in vande andere/ die van contrarie opinie zijn/ eenichsins belet of verhindert sullen werden.

Daer

Daer beneffens salt en groot voozdeel zijn vooz die Republijcque / ende seer merckelick tot hare innerlijcke vasticheydt dienen / datter seer vele zijn die vut sulcken gheboelen / als gheseyt is / nae't Magistraets ampt / dat men soo gheoeffent wil hebben / niet staende / ende haer daer van onthoudende / anderen alleen dat overlaten / die dat menichmael seer heftelick ambieren / waer vut ten meestendeel ghebeurt is / dat de aldermachtichste Republijcquen / dooz onderlinghe twist der ghenen die daer nae stonden ende ebenwel niet alle te samen dat verrijghen en konden / over 'tselde / in factien / seditien / ende verdeplcheden / ende eyndelick tot hare totale ruynne verballen zijn.

Bevintmen dan noch / dat die ten minsten / onnutte burghers sullen wesen in soodanighe Republijcque / pnumers tot defensie off voozstant vande selve teghen eenighe vyanden / die die souden wilken overballen:

Schijnt die meyninghe niets te wel ghesundeert te zijn / want behalven / datmen van soodanighe / blyvende by ende volghende hare opinie / in sulcke ghelegentheyt ghene conspiration / factien / correspondentien met de vyanden / off verraderijen te verwachten en hoeft / gelijk dat wel ghebeurt vande ghene die contrarie gheboelen / ende haer inde saecken vanden oozloge bemoeven: soo isser dat pzoft noch van te trecken datse met hare middelen de Republijcque konnen assisteren / die dan de selve / als de principaelste Senuue ende suppozt / tot hare defensie ende beschermenis kan gebuycken. Want de Republijcque maer gheelts ghenoech hebben / de / en sullender nimmermeer ontbzyken / (de werelt soo ghestelt zijnde alste is) die haren dienst ende leven daer vooz verkopen zullen.

Waer toe/ op des Magistraets ghebodt te contri-
bueren/ de boozeyde gheen swaricheydt en sullen ma-
ken/ noch weygeringhe doen/ niet alleen/om daer toe
niet gheweldelijck gheperft te werden/ 'twelckse doch
(gheen teghen-gewelt/ volghens hare opinie/ willende
ghebruycken) niet en souden connen keeren/maer om
datse oock/ beneffens 'tboozgacnde/ gevoelen/ datmen
den Magistraten schuldich is tol ende schattinghe te
gheven/ sonder boozts te inquireren of haer te bemoep-
en waer toe 'tselbe vande Magistraet gheemployeert
ende ghebruyckt wort. Te liever sullense het noch
gheven/ dewyle sy daer by oock vande Magistraet (soo
ghesint zijnde) beschuttinge teghen de boose/ booz haer
leven ende goederen sullen ghenieten.

't Ander aergaende/ soose alle in eenighe Republi-
que van sulcken ghevoelen worden datse dan haer sel-
ven tot een proye souden stellen/ om van den eersten/ die
maer konde/ overvallen te werden: Can gheseyt wor-
den dat moghelic Godt/ soodanige Republi:que be-
waren soude/ niet toe latende dat yemant daer teghen
yet soude booznemen/ als hebbende de herten der Co-
ninghen in syne handen ende die neygende als water-
veecken. 'tkonde oock ghebeuren/ dat wanneer ye-
mandt tegen die Republi:que wat boozname tot op-
pressie vande selve/ yemant anders hem daer tegen sou-
de setten/ om de selve booz te staen ende te beschermen.
Veellicht ooc dat yemant van buyten de heerschap-
pe over die Republi:que ende volc aennemende of ver-
crigende/ haer met syne macht/ by haer leven/ goederen
ende bypheydt/ bysonder van conscientie (als niet anders
wenschende noch begerende) soude bewaren/ ende soo
veel te liever soude bewaren/ als hy vastelic soude ver-
seckert

keert zijn/ dat sy nimmermeer yet tegen synen staet/ volghens hare professie/ en souden attenteren/maer in alles/ wat buyten de consciencie is ende teghen Godt niet en strijdt/ na de Christelijcke Religie hem volle gehoorsamenheyt souden bewijfen. Ende ghenomen schoon/ Godt liete toe/ datse van yemant van buyten overvallen ende ghetruumiseert wierden/so soude dat de boosheyt van so danighe onrechtveerdighe menschen/ die dese soo goede onnossele ende heylighe luyden sulckert overlust deden/ te wijten zijn/ende hare boosheyt dies te notoirder ende openbaerder wesen: alse geen pretexten en souden kunnen hebben noch booswenden/ om hare boosheyt ende ongherechtigheyt te bedecken:ende souden alle de ghene/die alsoo lijden/als rechte Martelaers Jesu Christi/ lijden ende sterben.

Somma/ soomen alle menschen daer toe konde bewegen/ datse een hertelick afgrijfen hebbende van malcanderen te dooden off ooc te beledighen/ na Christi bevel een unibersele liefde tegen yeder oeffenden/ so soude eenmael dat ongoddelick onderling doot-slaen onder malcanderen ophouden. Volghens dien persiflere noch daer by/datmen die luyden in aller manieren behoort te dulden/die consciencie wegghen swaricheyde maken van haer teghen yemanden tot doodinghe desselfs met het swaert of anders te behelpen. Dat's op uwe tweede Dzaghe. Volcht de derde Dzaghe/ ende is:

VWat middel datter sy tot Vrede off vereeniginghe, onder alle de verscheyden ghevoelende Christenen.

Anwoorde. Datse alle tot een ghevoelen in alles gebrachte souden werden / ende also Christelicken onder malcanderen bevyedicht / in sulck een nice- nichte ende verschedent heyt / is meer te wenschen dan te hopen.

Schijnt nochtans datter seer wel middel is / dat een goeden burgerlicken vrede / niet teghenstaende alle de verschedentheden van ghevoelens / onder alle soude kunnen ghehouden werden / wanneer namentlijck / een yder syn ghevoelen met redenen ynt Gods woort / na dat hy't verstant / beklende ende voozstellende / 't selve stelde tot elcx vrye ondersoeck ende oozdeel / son- der dat van alle dese d'een den anderen eenichsins dooz eenighe uyterlijke force / dwangh off ghewelt soude tot afstant van 't ghevoelen / dat hy hadde / ende tot aennemen van eenich contrarie / persen oft dwinghen / off oock andersins / ter oorzsaecke / dat hy dus of soo ge- voelt / in eeniger manieren hoe't oock soude mogen we- sen / quellen ende moepelijck zijn.

Indien dan noch pewers tenighe Magistraet een opinie wilde vooz alle d'andere uytkiesen / die sy vooz alle andere appzoberende publijckelijc wilde laten den volcke voozdragen in tempelen ende publijcke plaetsen diese selve daer toe bestelt / soo kan dat met ghemeene ruste wel gheschieden / mits datse dan alle andere ghe- sintheden neffens de selve ghedoghen ende gheene van

Die

die (die simpelick maer oeffeninghe van hare Religio ende onder des niet wat anders soecken) hare exercitie des Godsdiensts en belette: niet toelatende/ dat permant van alle dese/ malkanderen hinderlijck zijn/ off onderdrucken/ off eenich van die/ die sy publijcquelic k approbeert/ onderdruckt soude werden.

Want de Secten ghevoelen/ off datse 'tghewelt hare consciencien aenghedaen/ met upterlijck ghewelt mogen keeren ende teghenstaen/ off niet. Ghevoelense ja/ soo hebt ghy nimmermeer eynde bande swaricheydt/ d'een op d'ander; Die nu de machtichste is/ willende d'ander t'onderhouden/ ende d'andere die nu t'onder zijn/ soeckende wederom boven te komen/ om haer van dien consciencie dwangh te bezyden/ waer toe dan nimmermeer den soodanighen (de wereltche saecken soo zijnde) occasien ende pzetexten ontzyeken.

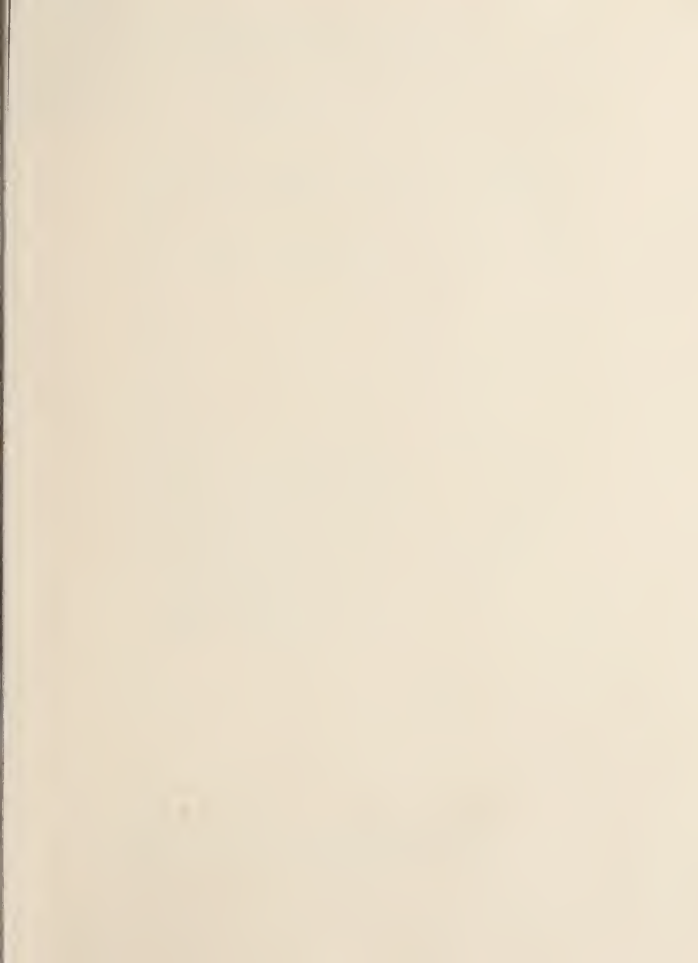
Ghevoelense daerenteghen/ neen/ soo en sullen die wel niemant quellen noch onderdrucken / maer sullen de selve altoos in perijckel ende ghevaer moeten zijn/ van d'andere ghequelt ende onderdruckt te werden.

Ware derhalven wel te wenschen/ dat alle Christenen dat wel verstonen / dat de consciencien niet dan dooz redenen alleen om te setten ende te beweghen zijn/ sonder dat 'tghewelt/ off watmen daer dooz attentceert/ pet daer in helpen kan. Twelck van allen oprechtelijck ghepactiseert ende int werck ghestelt zijnde/ soude/ mijns oozdeels/ t'eenich middel wesen/ om ten minsten eenen bozgherlijcken ende upterlijcken vrede/ tot welstant van alle menschen ende 'tgeheele Christenric/ onder so vele verscheyden gesincheden ende geboelens/ te onderhouden.

Ende daer mede zijn uwe drie Vraghen/so kort ende
 sommierlick/ als ny doenelick is geweest/beantwoort.
 Esal v. E. ghelieben de saecke nauwer na te dencken/
 ende met een langh discours het selve/ ten besien van
 de ghene/ die de waerheyde ende vrede lief hebben/ te
 verklaren.

E N D E.

pan.

